

Bajmócy Péter¹ – Balizs Dániel²

A MAGYARORSZÁGI ÉS ERDÉLYI VÁROSOK ETNIKAI HOMOGENIZÁCIÓJÁNAK NÉHÁNY

1. BEVEZETÉS

Vizsgálatunk tárgyát az képezte, hogy miként módosult a hazai és erdélyi (a Kárpátokon belüli romániai) városok etnikai szerkezete a 20. század során, mennyire tapasztalható az államnemzetek előretörése és a városi népesség nemzetiségi szempontú homogenizálódása. Lényeges volt számunkra az is, hogy ebből a szempontból a két ország (régió) között találunk-e különbségeket. A kutatás során a többségi nemzet és a magyarság arány- és számbeli változásait egyaránt figyelembe vettük, az 1910-es és 2001/2002. évi népszámlálási adatok összevetésén túl pedig a klaszteranalízis módszerével megadott szempontok szerint típusokat különítettünk el. A klaszterek jól magyarázhatóak, megfelelően reprezentálják Magyarország és Románia városainak etnikai és demográfiai átalakulását, valamint az ebben meglévő hasonlóságokat és különbségeket.

A Kárpát-medence etnikai szerkezetének változásait, illetve annak történetiségét az elmúlt két évtizedben számos tanulmány taglalja, ezek közül Kocsis Károly (KOC SIS K. 1991), Bottlik Zsolt (BOTTLIK ZS. 2005), Remus Cretan (CRETAN, R. 2002), Bajmócy Péter (BAJMÓCY P. 2006), Varga E. Árpád (VARGA E. 2002), Gyurgyík László (GYURGYÍK L. 2004), Raffai Ernő (RAFFAY E. 1989) emelhető ki. Az alapvető folyamatok ismertek, a 20. század legfontosabb változását minden Kárpát-medencebeli országban a többségi nemzet jelentős térnyerése jelentette. Mindezt az asszimiláción túl részben a természetes szaporodás különbségei, valamint a jelentős nemzetközi migrációs folyamatok magyarázzák. A migrációs folyamatok között egyaránt találunk politikai (németek kitelepítése Jugoszláviából, Szlovákiából, Magyarországról, szlovák-magyar lakosságcsere, 1956-os magyar kivándorlás) és gazdasági (az 1990-es, 2000-es évek vándorlásai Nyugat-Európába) indíttatásúak, és olyanok, ahol a gazdasági és politikai indokok együttesen jelentek meg (magyarok anyaországba költözése a világháborúk után, németek kivándorlása Erdélyből). A hazai kutatások elsősorban a magyarságra koncentrálnak, különös tekintettel a határon túli magyarság számbeli és aránybeli változásaira, illetve a nyelvhatár kérdésére (TÁTRAI P. 2010, KÓKAI S. 2002, BALIZS D. 2012, FARKAS GY. 2000). Az egyes népcsoportok urbanizációs trendjei ugyanakkor kevésbé ismertek, miként relatíve ritkák azok a kutatások is, amikor két vagy több ország etnikai szerkezetének változását hasonlítják össze.

Feltételezhető, hogy a városok etnikai szerkezetének változásai eltérnek a községektől, hiszen azt a településen belüli folyamatokon kívül a migrációs folyamatok is jelentősen befolyásolhatják, különösen a 20. század második felében jellemző tömeges urbanizációs folyamatok.

2. MÓDSZERTAN

A vizsgált területet Magyarország mai területe és Erdély (azaz a Kárpátoktól nyugatra eső Románia) jelentette. Az adatbázist az 1910. évi (anyanyelvi adatokat közlő) magyar és a 2001/2002. évi magyar és román népszámlálások adatai jelentették, az utóbbiaknál a nemzetiségi adatokat vettük figyelembe. Emiatt természetesen némi fenntartással érdemes kezelni a kapott eredményeket, hiszen az önbevalláson alapuló népszámlálási értékek egyes esetekben – főként a románoknál – jelentősen eltérhetnek a valóságtól.

¹ Dr. Bajmócy Péter, PhD, egyetemi docens, SZTE Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, bajmocy@geo.u-szeged.hu

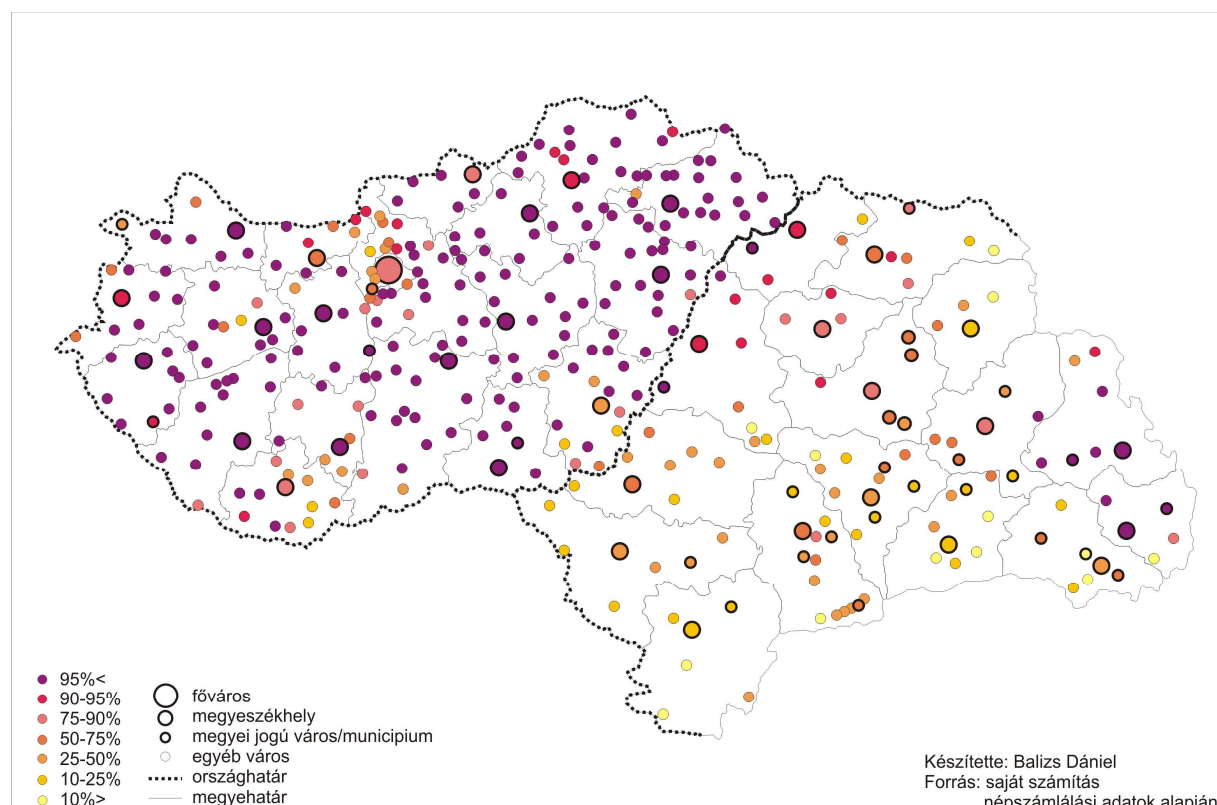
² Balizs Dániel PhD-hallgató, SZTE Gazdaság – és Társadalomföldrajz Tanszék, balizs@geo.u-szeged.hu

Minden esetben a 2001/2002. évi országhatárokat, illetve közigazgatási állapotot vettük figyelembe, tehát Erdélyben 1910-ben is a román jelenti a többségi (állam)nemzet nyelvét. Emellett 1910-ben is városoknak tekintettük mindazon településeket, melyek az ezredforduló körül rendelkeztek ezzel a ranggal. Természetesen néhány jelenlegi centrum – Magyarországon Mórahalom, Balatonföldvár, Balatonfüzfő, Göd, Gyál és Martfű, Erdélyben Viktóriaváros, Balánbánya, Tusnádfürdő – kimaradt az adatbázisból, hiszen e települések 1910-ben még nem voltak önállóak. Végeredményben 246 hazai és 116 erdélyi várossal számoltunk mindkét időpontban.

A vizsgált mutatók a következők voltak: népességszám-változás, többségi népesség lélekszám-változása, többségi nemzet arányváltozása és a magyarság arányváltozása 1910 és 2001/2002 között. Ezen indikátorok – pontosabban a hozzájuk rendelt adatok – alapján egy, a társadalomföldrajzban viszonylag gyakran használt módszert, a klaszteranalízist alkalmaztuk. A klaszteranalízis típusba-sorolást jelent, melynek alapja a hasonlóság. Alkalmazása során az a cél, hogy vizsgált települések között olyan csoportokat hozzunk létre, melyeken belül a homogenitás maximális (BELUSZKY P. – SIKOS T. T. 2007). Olyan területi egységek kerülnek egy klaszterbe, melyek minden mutató esetében hasonló értékekkel rendelkeznek, tehát bennük a többség, illetve a magyarság számának és arányának változási trendjei többé-kevésbé megegyeztek. Az analízist végző szoftver az SPSS volt, azon belül a K-mean módszert választottuk. Utóbbinak lényege, hogy adott számú klaszterközéppontot jelöl ki, majd azon településeket rendezi egy csoportba, melyek ehhez a középponthoz közel esnek; hasonlóan ahhoz, mikor a koordináta-rendszerben egymáshoz viszonylag közel eső pontokból alakítunk ki halmazokat.

3. MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY FŐBB ETNIKAI FOLYAMATAI

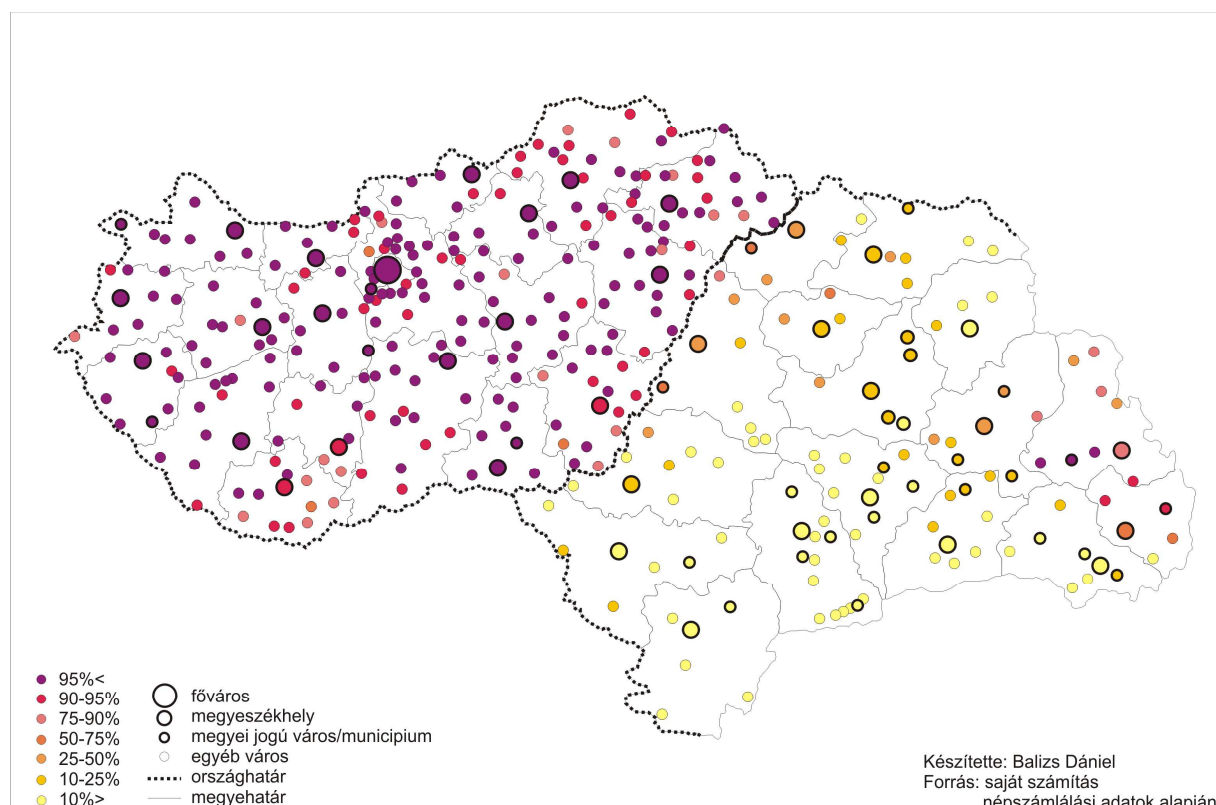
A kérdéses területek társadalmában a 20. század folyamán végbement etnikai-demográfiai folyamatok egyaránt mutatnak hasonlóságokat és különbségeket. Az I. világháborúig eltelt időszak jellemzői megegyeznek, hiszen akkor még mindkét térség a Magyar Királyság része volt: a vidékkel ellentétben az urbánus terek társadalmának viszonylag gyors elmagyarosodása, mely az akkori országterület egészén elsősorban a német és szlovák anyanyelvűek, illetve az izraelita vallásúak körében hódított. Ezenkívül a mai Erdély északi vidékein a görög katolikus románság is – kisebb mértékben – asszimilálódott (pl. Szatmárnémeti, Nagybánya, Nagykároly) (*1. térkép*).

1. térkép: A magyarság aránya a vizsgált terület városaiban 1910-ben
(Forrás: Saját számítás és népszámlálási adatok alapján készítette: Balizs Dániel)

A mai Magyarország és Erdély etnikai folyamatai 1918 után vettek egymástól egészen eltérő irányt, ezt Észak-Erdély átmeneti (1940-44) visszaszerzése sem tudta érdemben befolyásolni. Míg a határainkon belül folytatódott, illetve a németek részleges kitelepítésével valamint a szlovák-magyar lakosságcserevel kiteljesedett a nemzetiségi jellegű városaink elmagyarosodása, addig Erdélyben a románok betelepülése/betelepítése és magyarok százezreinek távozása következtében a magyar elem súlya a centrumok többségében történelmi mélypontra zuhant (pl. Kolozsvár, Nagyvárad, Arad, Zilah), vagy szinte teljesen eltűnt (pl. Gyulafehérvár, Déva, Nagyszeben). A magyarság előretörése az addig nemzetiségi többségű (pl. Sopron, Bóly, Békéscsaba, Tótkomlós) vagy kisebbségek által jelentős arányban lakott központokban (Pécs, Battonya, Baja stb.) volt a leglátványosabb, ám a hazai városok csaknem háromnegyedében – mivel 1910-ben is homogén magyar népesség lakta őket – a magyar nemzetiségűek aránya nem módosult érdemben. Ezenkívül egy sajátos magyarországi jelenség is mutatkozott: körülbelül kéttucatnyi városunkban az utóbbi száz év alatt érdemben csökkent a magyarok aránya, kivétel nélkül a cigányság súlyának növekedése miatt (2. térkép).

Erdélyben a magyarok visszaszorulása mellett a 20. század utolsó harmadának igen jellemző folyamata a németek térvesztése, mely alacsony természetes szaporulatuk mellett elsősorban az 1970-es években meginduló tömeges kivándorlásuk következménye, melynek során évente 10.000 feletti létszámban hagyták el Romániát (KOC SIS K. ET AL. 2006). Ennek eredményeként évszázadokon keresztül német (szász és sváb) jellegű városokban vált szórványossá a német nemzetiségűek előfordulása (pl. Nagyszeben, Temesvár, Segesvár, Brassó).

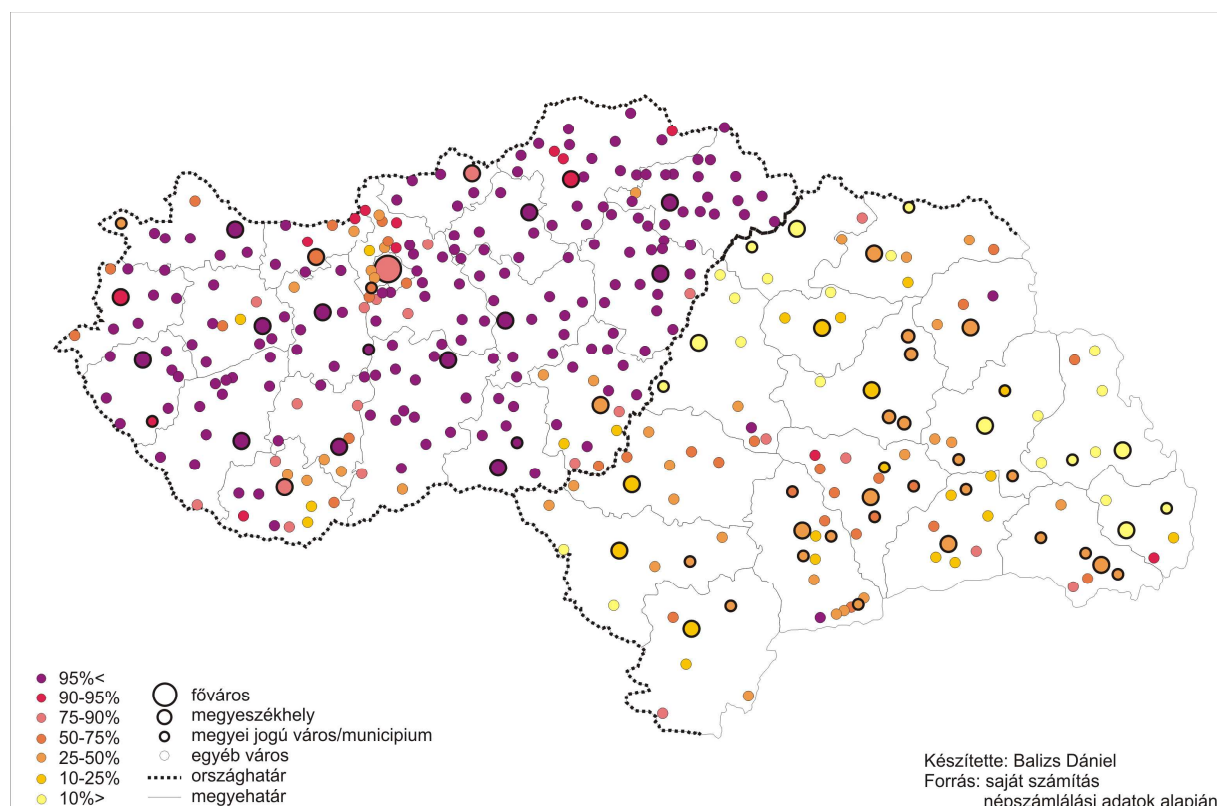
2. térkép: A magyarság aránya a vizsgált terület városaiban 2001/2002-ben
(Forrás: Saját számítás és népszámlálási adatok alapján készítette: Balizs Dániel)

Érdeemes az eddigieken kívül megemlíteni Székelyföld speciális helyzetét. Ez az egyetlen olyan erdélyi térség, ahol a magyar többségű centrumokban a magyarság – gyenge aránycsökkenéssel – megőrizte domináns helyzetét. Továbbá a hazai folyamatokhoz hasonlóan Erdély urbánus központjaiban is jellemző lett a cigányság etnikai térnyerése, ám száz év távlatában ez a jelenség még nem látványos (hiszen a románság aránya 1910 óta összességében sokkal nagyobb mértékben növekedett, mint a romáké az utóbbi két-három évtizedben).

A többségi nemzeteket – Magyarország mai területén a magyart, Erdélyben a román – vizsgálva a magyarság helyzete természetesen megegyezik az előbb bemutatottakkal, míg a románság esetében nagyjából annak ellentéte mondható el. Erdélyben a déli régiókban nemcsak vidéken, hanem a városokban is jelentős számban és arányban voltak jelen, bár a falvakkal ellentétben az urbánus terekben csak elvétve alkottak többséget (pl. Hátszeg, Vízakna), viszont jelentős közösségeik éltek szinte minden dél-erdélyi centrumban (Arad, Brassó és Nagyszében területén számuk a 10 ezer főt is meghaladta). Ugyanez Erdély északi részeire már kevésbé érvényes, Székelyföld pedig a románok szempontjából szinte teljesen „fehér foltnak” számított. Mellesleg számuk hazánk mai területén már 1910-ben sem volt jelentős (kb. 20 ezer fő), s csupán négy városban (Elek, Létavértes, Battonya, Gyula) képeztek számottevő (10-20% közötti) kisebbséget (3. térkép).

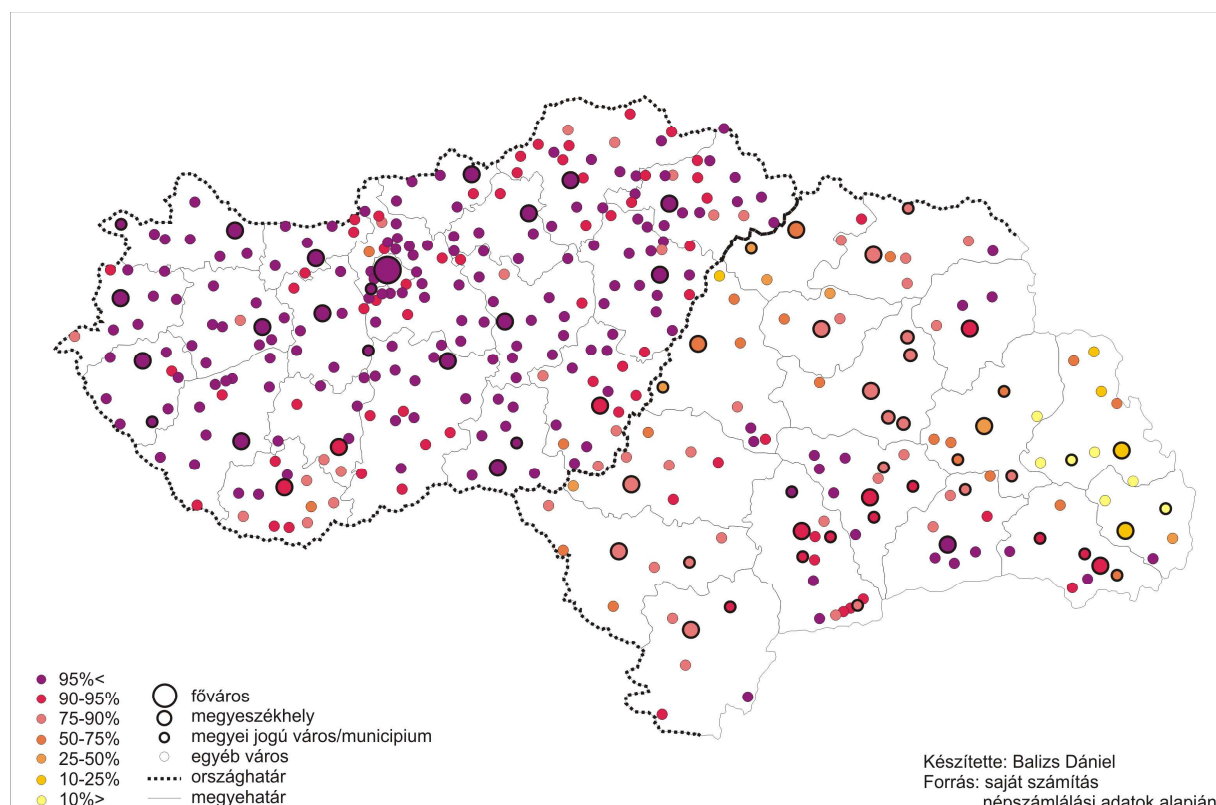
2002-re a helyzet alapjaiban változott meg. Dél-Erdély városaiban a szocialista, nem ritkán etnikailag irányított urbanizáció következtében, illetve a helyi szász és sváb népesség kitelepítése/elvándorlása hatására szinte kizárólagos elemmé vált a románság, amelynek egyeduralmát többnyire immár nem a magyar vagy a német, hanem a cigány etnikum jelenléte kérdőjelezi meg. A román nemzet térnyerését nagyban elősegítette az a tény is, hogy az itt elterülő központok vidéki népességtartaléka döntő részben román ajkú volt. Ennek

hatására Dél-Erdély városai erősen elrománosodtak, a korábban magyarok, németek által jelentékeny arányban lakott centrumok ma gyakran 85 % feletti román túlsúllyal jellemezhetőek (pl. Arad, Brassó, Gyulafehérvár, Temesvár).

3. térkép: A többségi nemzet aránya a vizsgált terület városaiban 1910-ben
(Forrás: Saját számítás és népszámlálási adatok alapján készítette: Balizs Dániel)

Hasonló folyamatok játszódtak le Erdély északi vidékein is, viszont ott a román „előretörés” még viharosabb volt, hiszen több, 1910-ben még 80-90%-ban magyar városban fordultak ellenkezőjére az etnikai arányok (pl. Kolozsvár, Nagybánya, Nagyvárada, Zilah). Többé-kevésbé kivételt képez mindebből a Székelyföld nagy része, illetve néhány kisebb város a magyar-román határmentén (Érmihályfalván, Nagykárolyban, Nagyszalontán a románok továbbra is kisebbséget alkotnak, de Szatmárnémetiben, Tasnádon és Margittán is éppen hogy átlépték az 50%-os küszöböt) (4. térkép).

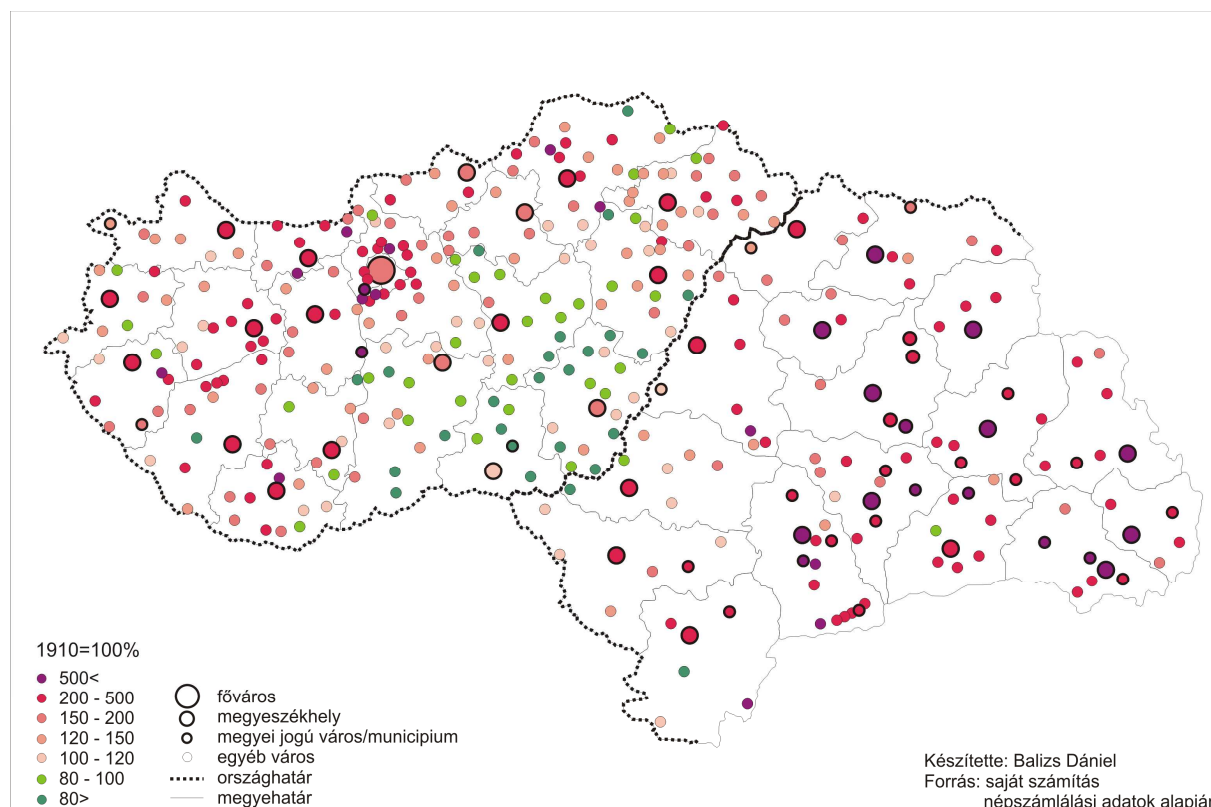
4. térkép: A többségi nemzet aránya a vizsgált terület városaiban 2001/2002-ben
(Forrás: Saját számítás és népszámlálási adatok alapján készítette: Balizs Dániel)

4. A MAGYARORSZÁGI ÉS ERDÉLYI VÁROSOK ETNIKAI SZERKEZETÉNEK VÁLTOZÁSA A 20. SZÁZADBAN

Mielőtt a két térség etnikai szerkezetének változásait elemeznénk, szót kell ejteni a két ország eltérő urbanizációs trendjeinek ismertetéséről. 1910-ben Magyarország és Erdély (mai területének urbanizációs szintje lényegesen különbözött egymástól. Az általunk vizsgált városokban Magyarország népességének 53,1, Erdélyének 21,2%-a élt. Vagyis miközben Magyarország társadalma gyakorlatilag fele-fele arányban városi és vidéki volt, Erdély lényegében vidéki, kicsiny városi szigetekkel. 2001-2002-re Magyarország városi népességének aránya 65,4%-ra növekedett, Erdélyé pedig 53,0%-ra. Azaz Magyarország még mindig urbanizáltabb, de a különbség lényegesen csökkent. Mindez azt is jelenti, hogy amíg a magyar városok népessége 65,2%-kal, az erdélyieké 243,1%-kal nőtt 1910-2001/02 között. Érdekes azonban, hogy a két régió népességszám-változása között alig van különbség, Magyarországé 34,2, Erdélyé 37,3%-kal nőtt a vizsgált időszakban. Mindez azt is jelenti, hogy miközben a hazai falvak népessége ezen idő alatt 1, az erdélyieké 18%-kal fogyott. Az erdélyi városok zöme 2-5-szörösére növelte népességét a vizsgált időszak alatt, Magyarországon csak az egykori ipari tengely és a budapesti agglomeráció városai, valamint a megyeszékhelyek zöme mutatott ilyen dinamikát. Ugyanakkor az Alföld városai közül mintegy háromtucat népessége egyenesen fogyott 1910-2001 között. A hasonlóan fogyó népességű városok száma a Dunántúlon nyolc (pl. Dunaföldvár, Bátaszék, Vasvár), az Északi-Középhegységben négy (pl. Gönc, Sátoraljaújhely), Erdélyben szintén mindössze négy (Kürtös, Nagylak, Vízakna, Oravicabánya) (5. térkép).

1910-ben a hazai városok zömében legalább 95%-ot tett ki a magyarság, Hasonló volt a helyzet a Székelyföld városaiban, valamint 90% feletti arány jellemzett számos észak-erdélyi várost is (Szatmárnémeti, Nagyvárad, Margitta, Tasnád). Dél-Erdély városaiban is

jelentős magyar kisebbség, sok esetben többség élt. Ugyanakkor a Dunazug-hegységben, Békésben, Baranyában és a nyugati határmenti területek városaiban a magyarság sokszor kisebbségben volt, elsősorban a németek, de részben a szlovákok, horvátok mellett. 2001/02-re minden hazai városban jelentős magyar többség lett jellemző (a legalacsonyabb arányok 80% körüliek). Erdélyben a magyarság aránya a legtöbb esetben csökkent, a Székelyföldön stagnált. Különösen gyors volt a magyarság csökkenése a nagyvárosokban és Dél-Erdélyben.

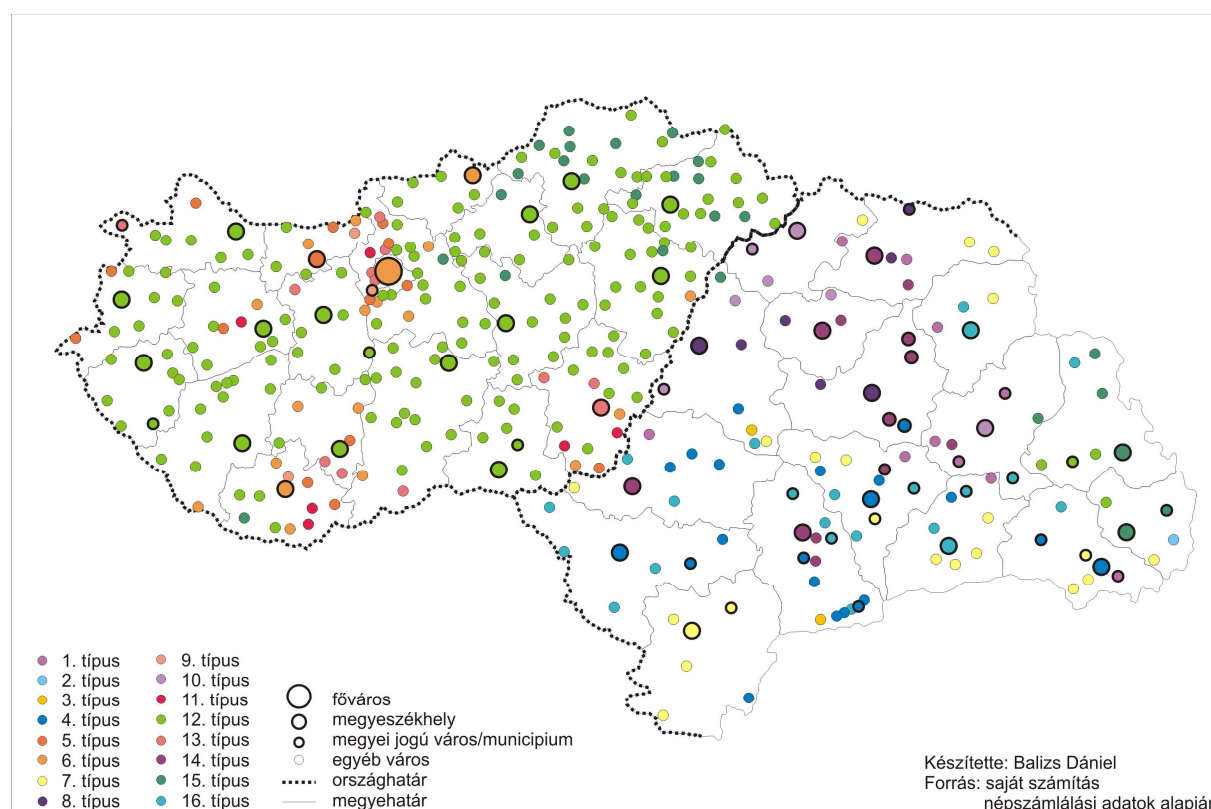
5. térkép: Népességszám-változás a vizsgált terület városaiban 1910 és 2001/2002 között
 (Forrás: Saját számítás és népszámlálási adatok alapján készítette: Balizs Dániel)

A magyarság 1910-es, 2001/02-es aránya, illetve lélekszám változása alapján 16 klasztert tudunk elhatárolni a hazai és erdélyi városok tekintetében. Az egyszerűség kedvéért a hasonló klasztereket összevonva hat nagyobb típust lehetett elkülöníteni, egy város pedig önálló csoportot képez. A legnagyobb csoportot (12. klaszter, 177 város) azok a települések alkotják, amelyek esetében a magyarság aránya 100% körüli volt és maradt. A magyarországi városok legnagyobb része mellett néhány székelyföldi város tartozik ide. A második nagytípusba (15. klaszter, 24 település) azok a városok kerültek, ahol a 100% körüli magyarság 90% körülire csökkent. E centrumok zöme hazánkban Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék területén fekszik, de Sellye, Hajdúhadház, vagy Pétervására is ide tartozik, míg Erdélyben hat székelyföldi város, illetve Érmihályfalva gyarapítja e csoportot. A magyarság csökkenésének oka Magyarországon elsősorban a cigányság előretörése, míg a határainkon túl a román népesség betelepülése.

A harmadik típusba (5, 6, 9, 11, 13. klaszterek) 57, eredetileg jelentős kisebbségi (német, szlovák, horvát stb., de nem cigány) közösséggel rendelkező magyarországi város került. Több esetben is a nemzetiségek 1910-ben még többséget alkottak a magyarsággal szemben (pl. Békéscsaba, Pilisvörösvár). Ez a nagytípus meglehetősen vegyes, a magyarok aránya 20-80% között mozgott a 20. század elején, mára viszont egységesen 70-90% közötti.

Elsősorban Pest, Komárom-Esztergom, Baranya és Tolna megyében gyakori típus. Kizárólag magyarországi városok tartoznak ide, többek között Budapest, Pécs, Tatabánya vagy Békéscsaba, valamint az 1910-ben legkevesbé magyar Villány, Bóly, Tótkomlós és Elek is.

Hasonlóan Magyarországhoz, Erdélyben is három fő típus jellemző (a Székelyföldet kivéve). A negyedik típusba (3. és 7. klaszterek) 24, elsősorban dél-erdélyi város került, itt már 1910-ben sem éltek jelentős számban magyarok, arányuk napjainkban is 5% alatt van. Némileg paradox módon közülük két centrumban (a zsil-völgyi Hobicaurikány és a dél-bihari Vaskohsziklás) a magyarok abszolút száma és aránya is növekedett (1%-ról 4% körüli értékre), ennek oka az volt, hogy e települések 1910-ben még kistelepülések voltak, melyek főként – az iparosítással és a bányászat fellendülésével párhuzamosan – a szocialista urbanizáció során szívtak fel jelentősebb népességet, elsősorban román, de kisebb számban magyart is. Maga a 4. típus erősen kisvárosias, a municípiumok közül csak Resicabánya, Karánsebes, Szászsebes és Feketehalom tartozik ide.

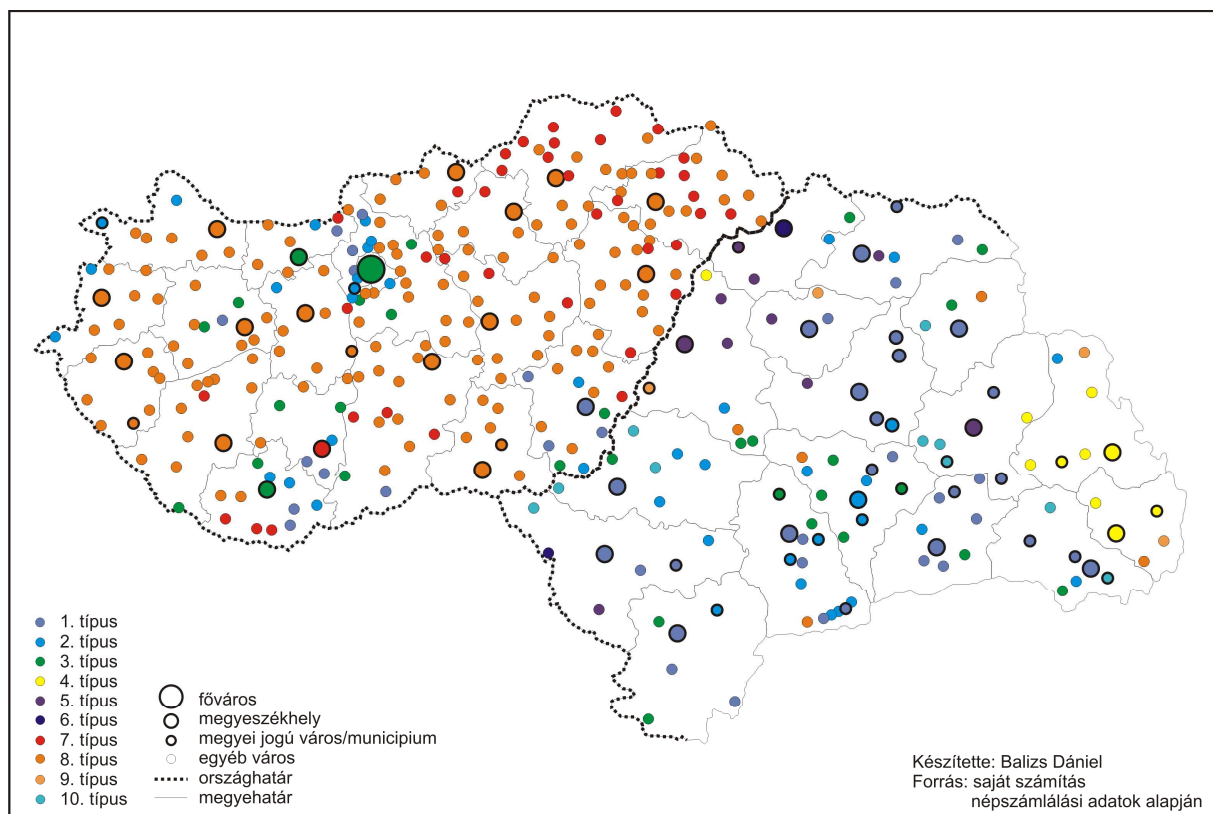

6. térkép: Klaszterek a magyarság szám- és arányváltozása alapján
(Forrás: Saját számítás és népszámlálási adatok alapján készítette: Balizs Dániel)

Az ötödik csoportba (2, 4, 16. klaszterek) 43, zömmel dél-erdélyi város került, itt 1910-ben még számottevő (25-45%-os) magyar kisebbség élt, mára azonban a magyarság aránya 5% körülire csökkent, s általában a magyarság abszolút száma is fogyott. A megyeszékhelyek közül Brassó, Beszterce, Nagyszeben, Gyulafehérvár és Temesvár is ide tartozik, de emellett Segesvár, Lugos vagy Petrozsény is e csoport tagja. A hatodik típusba (1, 8, 10, 14. klaszterek) 37 erdélyi város került. E típus kissé heterogén, négy klaszter alkotja, a magyarság abszolút többségről (60-90%) kisebbségbe (15-50%) került. Elsősorban Észak-Erdélyre jellemző (pl. Nagyvárad, Szatmárnémeti, Nagybánya, Marosvásárhely, Kolozsvár), Dél-Erdélyben csak néhány nagyobb (Arad, Déva, Torda) és kisebb (Nagyenyed, Szecseleváros) város került ide. A magyarság arányában legnagyobb visszaesést azok a

városok adják, amelyek 90% körüli értékről 20% körülire csökkentek (pl. Nagyvárad, Kolozsvár, Máramarossziget, Bánffyahunyad, Szilágysomlyó). E városok hátszaga nagyobb részben román lakosságú, továbbá a magyarság itt szenvedte le a legnagyobb veszteséget a kivándorlás, valamint a holokauszt révén (az itt élő izraeliták többsége magyar nyelvű volt). A Székelyföld déli peremén található Kovászna városa tulajdonképpen egyetlen típusba sem tartozik, 1910-ben 75% volt a magyarság aránya, ez napjainkra csak 65%-ra csökkent (6. térkép).

A többség (Magyarországon a magyarság, Erdélyben a románság) arányait vizsgálva mindkét országban jelentős előretörést láthatunk. A többség 1910-es és 2001/02-es aránya, valamint népességszám-változása alapján tíz klasztert lehetett elhatárolni, melyek az előzőekhez hasonlóan szintén hat csoportba vonhatóak össze. A legnagyobb csoportot (8. klaszter) az a 164 város alkotja (köztük csak öt erdélyi), ahol 1910-ben és napjainkban is 100% körüli a többség aránya. Erdélyben kizárólag kisvárosok kerültek ide (Topánfalva, Vaskohsziklás stb.). A második kategóriába (7. klaszter) 39 magyarországi város került, itt a többség (magyarság) aránya 100% körüliről 90% körülire mérséklődött. Ez az egyetlen típus, ahol a többség aránya egyértelműen csökkent. A három északkeleti megyénkben (Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar) található 22 közülük, emellett kisebb számban Baranyában, Jász-Nagykun-Szolnokban és Bács-Kiskunban is előfordulnak. A többség (magyarok) átlagosan 6 százalékpontos aránycsökkenése legtöbbször a cigányság növekedésével áll párhuzamban, hasonlóan az előzőekben bemutatott klaszterek esetében.

7. térkép: Klaszterek a többségi nemzet szám- és arányváltozásai alapján
(Forrás: Saját számítás és népszámlálási adatok alapján készítette: Balizs Dániel)

A harmadik csoportba (3. klaszter) 31 város került, 15 magyarországi és 16 erdélyi. A többség aránya 75%-ról 95% körülire nőtt a 20. század folyamán. Pest, Tolna, Baranya és Békés megyei magyar (köztük Budapest), valamint dél-erdélyi román kisvárosok alkotják. E

központokban az eredetileg is domináns többségi nemzet a 20. század során főként a migrációs folyamatok eredményeként gyakorlatilag egyeduralkodóvá vált. A negyedik csoport (1. 2. és 10. klaszterek) 102 városa között csak 33 magyarországi. Az államalkotó nép kisebbségben (25-45%) volt 1910-ben, ma pedig 70-90%-os többséget alkot. Többek között Sopron, Kőszeg, Békéscsaba, Szarvas, illetve Temesvár, Arad, Déva, Kolozsvár, Nagyszeben vagy Brassó tartozik ide.

Az ötödik csoportba (5. és 6. klaszter) 12 erdélyi város került, itt a románság aránya 5% körüli értékről került 60-70%-os többségbe. A legtöbb ide tartozó város korábban magyar többségű volt (pl. Nagyvárad, Szatmárnémeti, Marosvásárhely), de van közöttük egykori német dominanciájú város (Zombolya, Detta) is. A hatodik csoportba (4. és 9. klaszter) 14 olyan erdélyi város került, ahol a magyarság megőrizte döntő többségét. 1910-ben 95-100%-os magyarsággal rendelkeztek, a többség aránya ma sem haladja meg a 10-20%-ot. 11 székelyföldi város³ mellett csak Érmihályfalva, Szilágycseh és Nagyszalonta tartozik ide, bár utóbbi kettőben az előbbi értéknél némileg magasabb a románok aránya (7. térkép).

5. ÖSSZEGZÉS

Magyarország és Erdély eltérő történelmi utat járt be az elmúlt évszázadban, más demográfiai és etnikai földrajzi folyamatok, lényegesen eltérő urbanizációs trendek jellemezték a két régiót. Ugyanakkor mindkét térségben jelentős etnikai homogenizáció volt megfigyelhető a városokban, a többségi nemzet térnyerésével. A kisebbségi lakosság a legtöbb városban szinte eltűnt (kivéve elsősorban a Székelyföld), illetve jelentősen lecsökkent. A trendek mindkét térségben hasonlóak, de Erdélyben a románság térnyerése sokkal gyorsabb, mint Magyarországon a magyarságé. A magyarság útjai lényegesen eltérnek a két régióban, ugyanakkor a többségi nemzet térnyerésének folyamata hasonló jellegű, a hat általunk elhatárolt csoport közül ez esetben háromban vegyesen fordulnak elő hazai és erdélyi városok.

³ Hargita és Kovászna megye 12 városa közül Maroshévíz (4. típus) és Magyarbodza (1. típus) kivételével az összes ide tartozik.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BAJMÓCY PÉTER (2006): Magyarország népességének etnikai és vallási diverzitása 1910-ben és 2001-ben. In: Kiss Andrea, Mezősi Gábor, Sümeghy Zoltán (szerk.): Táj, Környezet és társadalom. SZTE Éghajlattani és Tájföldrajzi Tanszék, Szeged pp. 57-68.
- BALIZS DÁNIEL (2012): Etnikai földrajzi módszerek és alkalmazási lehetőségeik a történeti Csanád példáján. In: Pál Viktor (szerk.): A társadalomföldrajz lokális és globális kérdései. SZTE TTK Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged pp. 242-255.
- BELUSZKY PÁL – SIKOS T. TAMÁS (2007): Változó falvaink: Magyarország falutípusai az ezredfordulón. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 459. p.
- BOTTLIK ZSOLT (2005): A szerb etnikai tér változásai a 20. században a mai Magyarország területén. In: Kisebbségkutatás 2005/2.
- CRETAN, REMUS (2002): Social and spatial marginality: historical-geographical issues about the roma of Banat and Crisana. In: Szónokyné Ancsin Gabriella (szerk.): Határok és az Európai Unió. Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged
- FARKAS GYÖRGY (2000): A nemzetiségi megoszlás térszerkezete egyes lakosságú régiókban. In: Fórum Társadalomtudományi Szemle 2 (2)
- GYURGYÍK LÁSZLÓ (2004): Asszimilációs folyamatok a szlovákiai magyarság körében. Kalligram, Pozsony, 109. p.
- KOCSIS KÁROLY (1991): A Kárpát-Balkán régió etnikai-vallási arculata. In: Földrajzi Közlemények 1991/3-4. sz. pp. 165-189.
- KOCSIS KÁROLY – BOTTLIK ZSOLT – TÁTRAI PATRIK (2006): Etnikai térfolyamatok a Kárpát-medence határainkon túli régióiban (1989-2002). MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest 200 p.
- KÓKAI SÁNDOR (2002): A Bánát etnikai földrajzi jellemzői és sajátosságai a XX. század elején. In: Természettudományi Közlemények 2., Nyíregyháza
- RAFFAY ERNŐ (1989): A vajdaságoktól a birodalomig: az újkori Románia története. JATE, Szeged, 253. p.
- VARGA E. ÁRPÁD (2002): Az erdélyi magyarság asszimilációs mérlege a XX. század folyamán. In: Regio 13.1. pp. 171-205.
- TÁTRAI PATRIK (2010): Az etnikai térszerkezet változásai a történeti Szatmárban. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest